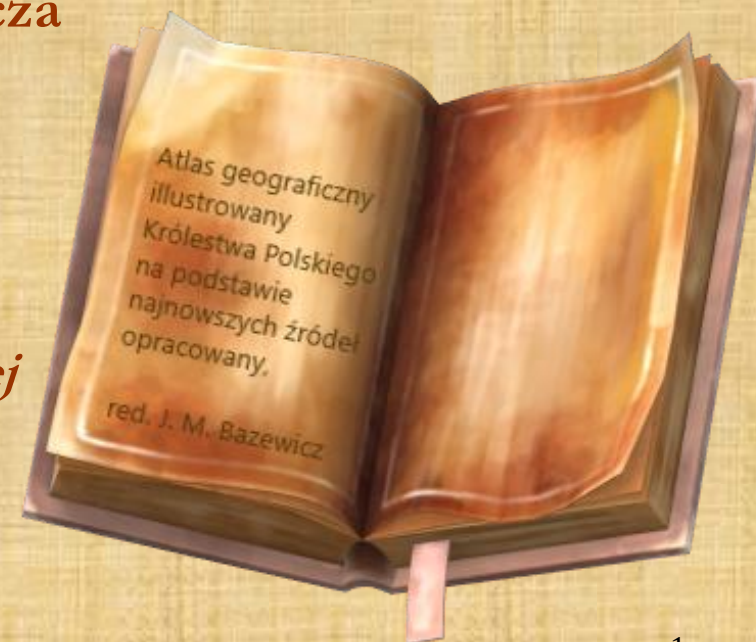

CYMELIA ZE STAREJ SZAFY

*Atlas geograficzny ilustrowany
Królestwa Polskiego
pod red. J. M. Bazewicza*

*ze zbiorów
Biblioteki Publicznej
im. Marii Konopnickiej
w Suwałkach*

WSTĘP

Popularna wśród dzieci i młodzieży, ale nie tylko, Wikipedia podaje, iż atlas to: *zbiór map różnotematycznych, swoim odwzorowaniem obejmujący określony obszar Ziemi i zazwyczaj wydany w postaci książkowej (...). Od końca XX wieku atlasy mogą ukazywać się także w postaci elektronicznej (np. atlasy na CD-ROM-ach, atlasy internetowe). Atlas często oprócz map zawiera także tabele statystyczne, wykresy, fotografie i ilustracje*¹.

Na stronach „Encyklopedii wiedzy o książce” czytamy, że jest to: *Wydawnictwo złożone z map, planów, ilustracji, tablic, tabel itp., opracowanych i ułożonych w pewnym przez autora lub wydawcę ustalonym porządku. Tekst ma w A[tlasie] znaczenie drugorzędne, objaśniające. (...) W Polsce pierwsze A[tlasy] geograficzne (Korna) pochodzą z początków XIX w. W okresie zaborów wydawano w kraju i za granicą A[tlasy] historyczne poświęcone dziejom Polski*². Atlasy mogą być publikacjami samoistnymi wydawniczo lub też stanowić załącznik do konkretnych prac (wówczas przechowywane są razem z nimi). Prezentowana przez nas publikacja „Atlas geograficzny illustrowany Królestwa Polskiego” została wydana jako pozycja samodzielna, aczkolwiek zauważyć należy, że pojawiła się w niej duża partia tekstu informacyjnego.

¹ Atlas (publikacja), [https://pl.wikipedia.org/wiki/Atlas_\(publikacja\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Atlas_(publikacja)) [Dostęp: 2020.12.02].

² Encyklopedia wiedzy o książce, red. red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynadłowski, Wrocław 1971, szp. 81, 82.

Mapa

Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego / na podstawie najnowszych źródeł opracowany pod redakcją J. M. Bazewicz.
 Warszawa : [Wydawnictwo J. M. Bazewicza](#), 1907 (Warszawa : Lit. B. A. Bukaty). - 1 atlas ([2] karty, 85 tablic z mapami, 118, [2] strony tekstu) : litografie kolorowe ; 31 cm.

Temat: [Zabór rosyjski](#) ; [Atlas](#)

Atlas poprzedza strona ze spisem map i objaśnieniami znaków.

Atlas uzupełniony tekstem "Opis Królestwa Polskiego do Atlasu geograficznego Ilustrowanego opracowanego pod redakcją J. M. Bazewicza", Warszawa 1907. Druk A. Pęczalski i K. Marszałkowski, Erywańska N° 2/4.

Pierwsza mapa w atlasie jest mapą zbiorczą, pozostałe ułożone kolejno w ramach dziesięciu guberni.

Tablice z mapami bogato ilustrowane, m.in. grafikami przedstawiającymi: ruiny zamków, pejzaże, widoki ogólne miast, postaci kobiet i mężczyzn w strojach ludowych.

brak informacji o dostępności

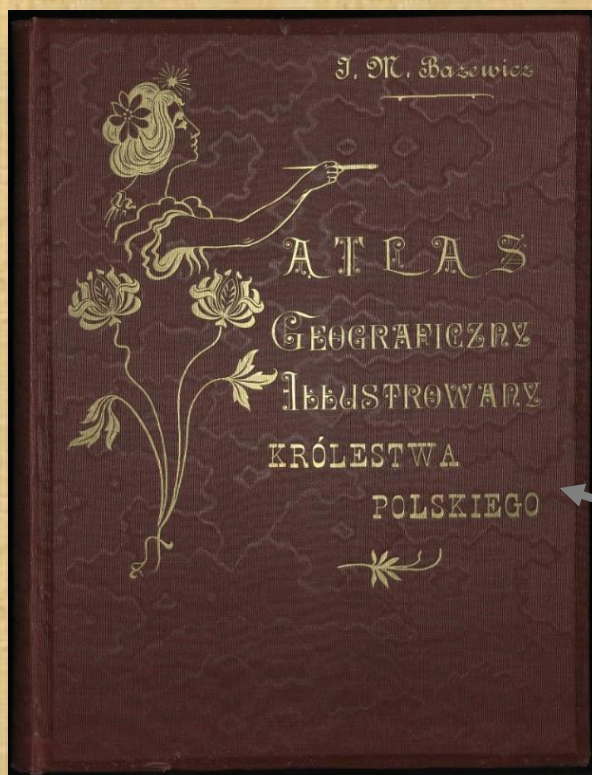
Opis bibliograficzny publikacji J. M. Bazewicza dostępnej w zbiorach suwalskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Konopnickiej:

https://www.suwalki-bp.sowwwa.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=repl&plnk=q__atlas+geograficzny+illustrowany&sort=bytitle&view=1
 [Dostęp: 2020.11.18].

Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego. Na podstawie najnowszych źródeł oprac., pod red. J[ózefa] M[ichała] Bazewicza. - Warszawa 1907 J. M. Bazewicz. Litogr. B. A. Bukaty cm 29x23 s. nlb. 4, map 85 + Opis Królestwa Polskiego do Atlasu geograficznego ilustrowanego. Druk. A. Pęczalski i K. Marszałkowski s. 118, nlb. 2.-rb. 10.
 Atlas ukazywał się zeszytami od r. 1903.

Informacja o „Atlasie...” Bazewicza zamieszczona w „Bibliografii Polskiej 1901-1939. T. 1, A-Bars”,
<https://www.bn.org.pl/download/document/1234357030.pdf> [Dostęp: 2020.11.18].

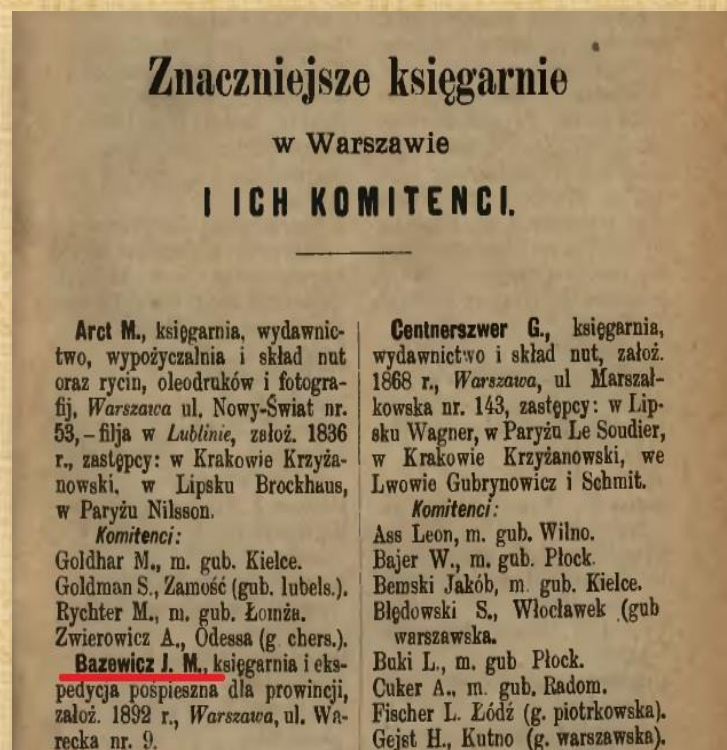
„Atlas geograficzny illustrowany Królestwa Polskiego” opracowany i wydany przez Józefa Michała Bazewicza trafił do suwalskiej biblioteki w październiku 1987 roku. Publikację zakupiono za znaczącą kwotę 45 tys. złotych. Ze względu na rok wydania znalazła się w zbiorach czytelnicy, gdzie była udostępniana w formie prezencyjnej.

Obecnie, jej wersja elektroniczna dostępna jest między innymi w zasobie Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej, zob.: <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/557201/edition/474619/content> [Dostęp: 2020.11.18].

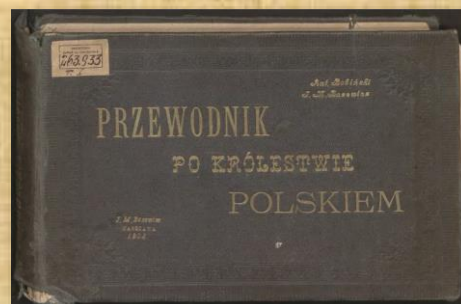
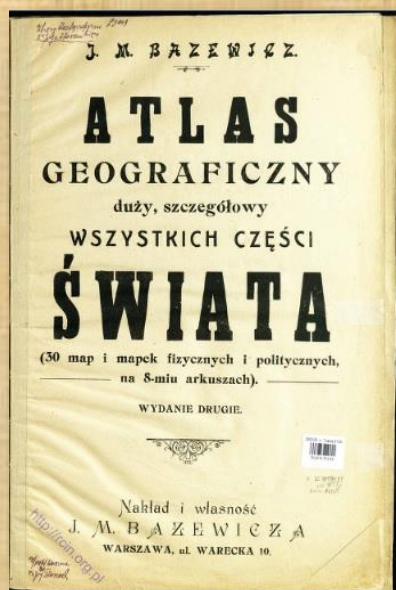
Skan okładki egzemplarza „Atlasu geograficznego ...” pochodzącego ze zbiorów PAN Biblioteki Kórnickiej.

Pisząc o „Atlasie geograficznym...” należy przede wszystkim wymienić osobę, która w sposób zasadniczy przyczyniła się do jego powstania. Mowa tu oczywiście o **Józefie Michale Bazewiczu** – kartografie, właścicielu księgarni, wydawcy. Urodzony ok. 1867 r. pracował początkowo jako urzędnik warszawskiej poczty głównej.

„Kalendarz Księgarsko-Literacki na rok 1893”,
Warszawa 1892, s. 75.

W 1892 r. założył przy ulicy Wareckiej 9 księgarnię połączoną z ekspedycją pism do prowincji. Po 1905 roku podjął aktywną działalność wydawniczą. Na przełomie XIX i XX w. księgarnia uległa likwidacji, natomiast Wydawnictwo J. M. Bazewicz działało dalej. W pierwszym okresie swego istnienia wypuszczało na rynek tanie publikacje popularne, by ostatecznie zająć się wydawnictwami kartograficznymi. Bazewicz opublikował liczne szkolne mapy ściennie i atlasy do nauczania historii i geografii. Szkolne atlasy (...) były opracowane przez niego samego lub pod jego redakcją i wydawane jego własnym nakładem.

Drukowane w Warszawie, o atrakcyjnym wyglądzie zewnętrznym, były szeroko reklamowane i zyskały dość dużą popularność (....). Niemniej jednak w porównaniu z innymi dziełami z tego okresu były wyjątkowo mierne, zarówno pod względem treści, jak i wykonania³.

Bazewicz prowadził wydawnictwo do ok. 1925. Wskutek niepowodzeń popadł w chorobę umysłową⁴.

Nekrolog Józefa Michała Bazewicza, „Kurier Warszawski” 1929, nr 157, s. 16.

³ W. Spallek, *Polskie szkolne atlasy geograficzne 1771-2012*, Wrocław 2018, s. 221.

⁴ *Słownik pracowników książki polskiej : Suplement*, pod red. I. Treichel, Warszawa-Lódź 1986, s. 18.

niego „Atlas geograficzny illustrowany Królestwa Polskiego” ukazywa-
zeszytowe⁵. W 1907 r. Bazewicz wydał go w formie książkowej. Pub-
nych części:

- pierwsza, to zbiór kolorowych map (84) przedstawiają-
powiaty wchodzące w skład 10 guberni istniejących w ówcz-
Polskim.
- druga część, występująca pod tytułem „Opis Królestwa P-
Geograficznego Illustrowanego”, ma charakter opisowy i jes-
elementem uzupełniającym, będącym swego rodzaju rysen-
historyczno-geograficzno-społecznym ziem Królestwa.

Część kartograficzną poprzedza duża rozkładana-
) „Mapa ogólna Królestwa Polskiego z podziałem na gubernie i powiaty”
przydatny, a pełniący rolę spisu treści „Skorowidz do Atla-
Illustrowanego Królestwa Polskiego”.

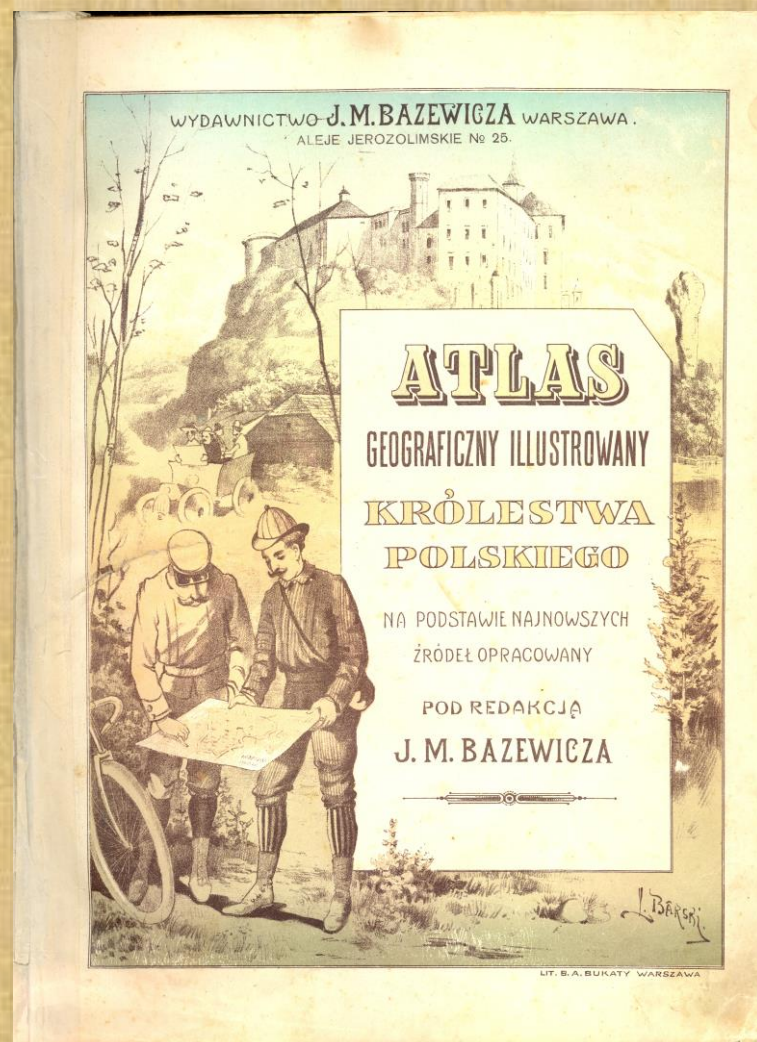

Część kartograficzną poprzedza duża rozkładana
„Mapa ogólna Królestwa Polskiego z podziałem na gubernie i powiaty”
przydatny, a pełniący rolę spisu treści „Skorowidz do Atlasu
Illustrowanego Królestwa Polskiego”.

ie i powiaty”

), „Mapa ogólna Kró
przydatny, a pe
Ilustrowanego Kró

Szczególną uwagę w publikacji zwraca strona tytułowa (winieta) autorstwa **Leonarda Barskiego**.

Barski (urodzony w 1871 r. w Będzinie) był rysownikiem, uprawiał grafikę użytkową, ale przede wszystkim zajmował się karykaturą. Ukończył warszawską Szkołę Rysunków, studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie krótko 1897/1898 i następnie 1898/1899 w klasie Józefa Unierzyskiego (...). Karykatury i rysunki satyryczne publikował m. in. w czasopismach: "Mucha" 1911-1917, "Komar" 1912, "Marchoń" 1912-1913, znane też są jego projekty pocztówek, obrazy olejne, projekty ilustracji książkowych⁶.

Rycina tytułowa przedstawia renesansowy zamek w Pieskowej Skale. Wykonana została techniką chromolitografii na papierze.

⁶ Informacje o Leonardzie Barskim z: <https://sklep.antykwariat.biz/object/index/id/802> [Dostęp: 2020.11.17].

Barski jest też autorem tablicy nr 7 z mapą powiatu nieszawskiego (rycina sygnowana „L. Barski”), prawdopodobnie również wielu innych chromolitografii z tej publikacji (np. tablica nr 5 powiat gostyński sygnowana „B.”).

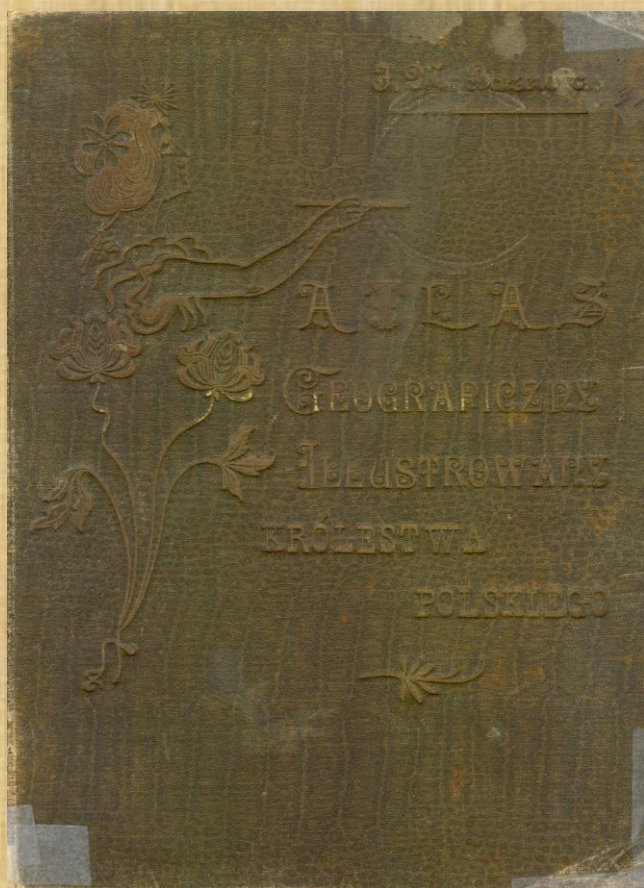
Litografie wykonano w zakładzie „Litografia B. A. Bukaty Warszawa” (Bukaty Bolesław Adolf i S-ka, potem Towarzystwo - Zakłady Graficzne). Firma powstała w 1876 r. Należała do dobrze wyposażonych technicznie, drukowała m. in. akcydensy i reprodukcje kolorowe. Jej siedzibą był budynek róg Marszałkowskiej (nr 89) i Wspólnej (nr 46) w Warszawie.

Zabudowania dawnej Fabryki Telegrafów później Bukaty B. A. Drukarni i Litografii. Warszawa róg Marszałkowskiej i Wspólnej.

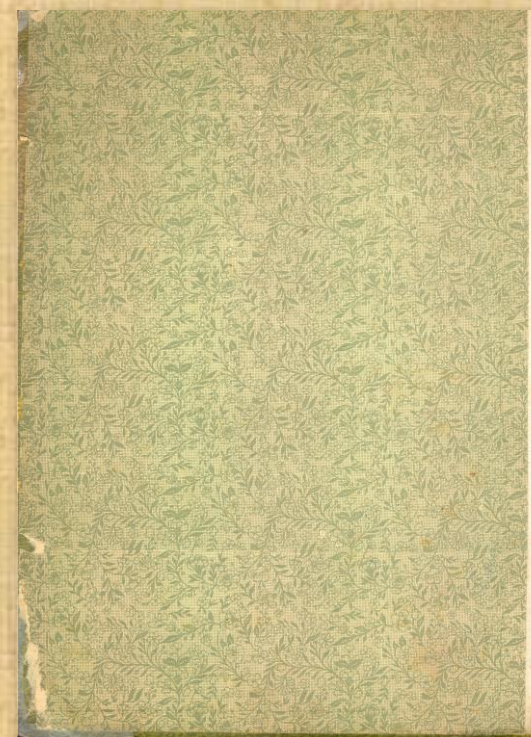
Źródło:

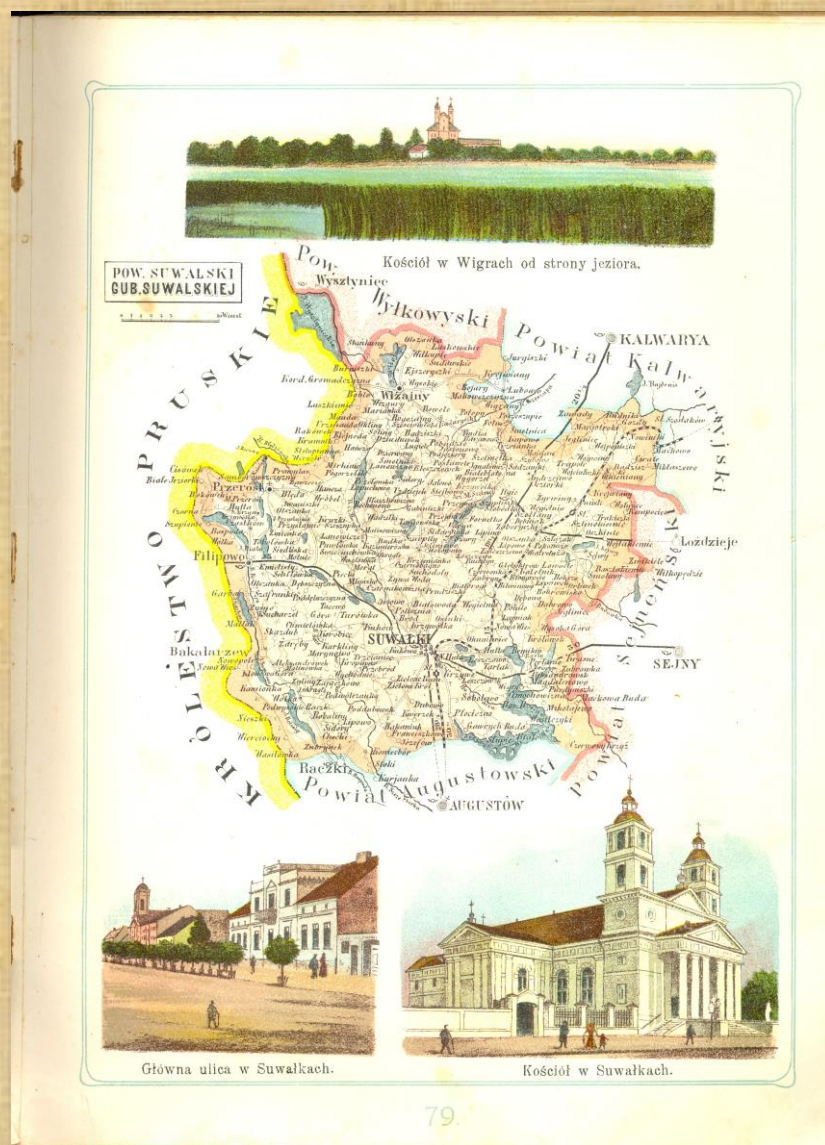
<http://www.warszawa1939.pl/obiekt/marszalkowska-89> [Dostęp: 2020.11.18].

Oprawa twarda, płócienna ze złoceniami, które niestety w prezentowanym egzemplarzu uległy wytarciu. Na pierwszej stronie okładki podany tytuł i wydawca publikacji. Dodatkowym elementem zdobniczym w stylu secesyjnym jest motyw kobiety z elementami florystycznymi. Pierwotnie na grzbiecie książki znalazł się tłoczony złotem tytuł: „Atlas Królestwa Polskiego”, niestety uległ on zatarciu.

Wewnątrz, okładki z blokiem książki łączą wyklejki, które oprócz funkcji typowo praktycznych stanowią dodatkowy element podnoszący wartość estetyczną publikacji.

Atlas składa się z 85 barwnych tablic i 118 stron tekstu. Kolorowe tablice zawierają mapy ówczesnych powiatów znajdujących się w granicach 10 guberni, które tworzyły Królestwo Polskie⁷. Na rycinach znalazły się oprócz map charakterystyczne dla poszczególnych powiatów miejsca - obiekty, np.: pomniki, kościoły, pałace, ruiny zamków, pomniki przyrody, widoki ogólne). Ponadto umieszczono tam wizerunki strojów ludowych typowych dla konkretnych regionów.

W przypadku powiatu suwalskiego na rycinie znalazła się ilustracja przedstawiająca:

- Kościół w Wigrach od strony jeziora,
- Główną ulicę w Suwałkach (fragment),
- Kościół w Suwałkach (obecnie Konkatedra św. Aleksandra).

⁷ Zob.: *Podziały administracyjne Królestwa Polskiego 1815-1918 : (zarys historyczny)*, oprac. W. Trzebiński, A. Borkiewicz, Warszawa 1956.

Wydawnictwo J. M. BAZEWICZA, w Warszawie, Al. Jerozolimskie № 25.

OPIS Królestwa Polskiego

DO

ATLASU Geograficznego Ilustrowanego

opracowanego
pod redakcją

J. M. BAZEWICZA.

WARSZAWA
1907.

Druk A. Pęczalski i K. Marszałkowski,
Erywańska № 2/4.

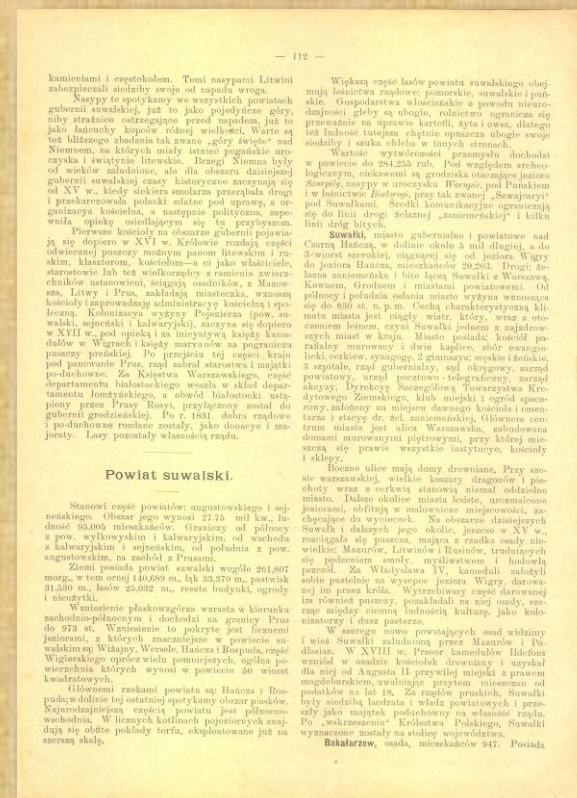
Uzupełnieniem części opisowej był skorowidz miejscowości prezentowanych w pracy.

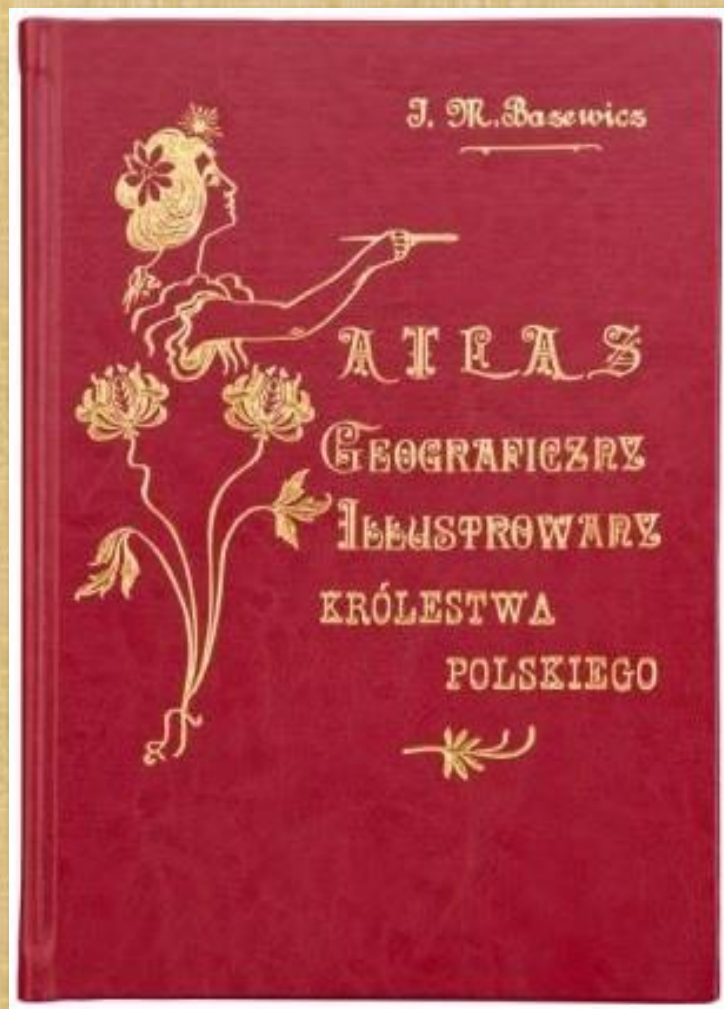
W części opisowej oprócz rysu historyczno-geograficznego podano krótkie informacje o głównych miastach i miasteczkach omawianych powiatów.

Powiat suwalski reprezentowało

6 miasteczek:

- Suwałki,
- Bakalarzewo,
- Filipów,
- Przemość,
- Wiżajny,
- Wigry.

CIEKAWOSTKA

W 2009 roku staraniem Wydawnictwa Graf_ika na rynku wydawniczym ukazał się reprint „Atlasu geograficznego ilustrowanego Królestwa Polskiego” J. M. Bazewicza.

Książka została wydana bardzo profesjonalnie, w pięknej twardej oprawie z czerwonej ekoskóry z zachowanym złotym secesyjnym tłokiem.

Niewątpliwie jest to publikacja bibliofilska, godna uwagi i polecenia.

Wykorzystane materiały (bibliografia i netografia)

1. *Atlas (publikacja)*, [https://pl.wikipedia.org/wiki/Atlas_\(publikacja\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Atlas_(publikacja)) [Dostęp: 2020.12.02].
2. *Atlas geograficzny illustrowany Królestwa Polskiego*
<https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/557201/edition/474619/content> [Dostęp: 2020.12.02].
3. *Bibliografia Polska 1901-1939. T. 1, A-Bars*, red. J. Wilgat, Wrocław 1986.
4. *Encyklopedia wiedzy o książce*, red. red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynadłowski, Wrocław 1971.
5. Informacje o Leonardzie Barskim z: <https://sklep.antykwariat.biz/object/index/id/802> [Dostęp: 2020.11.17].
6. *Kalendarz Księgarsko-Literacki na rok 1893*, Warszawa 1892.
7. [Nekrolog], „Kurier Warszawski” 1929, nr 157.
8. *Podziały administracyjne Królestwa Polskiego 1815-1918 : (zarys historyczny)*, oprac. W. Trzebiński, A. Borkiewicz, Warszawa 1956.
9. *Słownik pracowników książki polskiej : Suplement*, pod red. I. Treichel, Warszawa-Łódź 1986.
10. Spallek W., *Polskie szkolne atlasy geograficzne 1771-2012*, Wrocław 2018.
11. *Zabudowania dawnej Fabryki Telegrafów Woroncowa – Weliaminowa*
<http://www.warszawa1939.pl/obiekt/marszalkowska-89> [Dostęp: 2020.11.18].

Zapraszamy do korzystania z naszych zbiorów

Pracownia Digitalizacji i Historii Mówionej Biblioteki Publicznej im. Marii Konopnickiej w Suwałkach
Ul. Emilii Plater 33 a
16-400 Suwałki
Tel. 87 565 62 46
digi@bpsuwalki.pl; <http://digi.bpsuwalki.pl/>